

Novoizabrani ombudsmeni za ljudska prava Jasminka Džumhur, Nives Jukić i Ljubinko Mitrović o pravima LGBT osoba

NASILJE JE NEPRIHVATLJIVO

Neophodni su podizanje svijesti i edukacija društva

Piše: Ajdin Tinjak

S novoizabranim ombudsmenima za ljudska prava Jasminkom Džumhur, Nives Jukić i Ljubinkom Mitrovićem, na početku njihovog šestogodišnjeg mandata razgovarali smo o položaju i pravima lezbejki, gej, biseksualnih i trans* osoba u BiH, aktivizmu u tom sektoru, pridu u BiH, istospolnim zajednicama, zakonskim rješenjima... s osvrtom na njihov plan rada u mandatu koji je pred njima i konkretnim djelovanjem u pravcu rješavanja problema koji postoje i koji će tek doći na dnevni red.

Položaj LGBT osoba u BiH je posljednjih nekoliko godina značajno bolji u odnosu na desetak i više godina unazad. To se prije svega odnosi na otvorenost organizacija civilnog društva u odnosu na ovu tematiku, posebno u dijelu zagovaranja, promocije, aktivizma i prisutnosti u medijima. No i pored toga, problemi u ostvarivanju ravnopravnosti LGBT osoba postoje i ogledaju se prvenstveno u usaglašavanju zakona sa Zakonom o zabrani diskriminacije, mijenjanja zakona koji se odnose na statusna pitanja, što uključuje pitanje uživanja imovine partnera/ice, kako u procesu nasljeđivanja, tako i uživanja prava na mirovinu kao imovinskog prava, tako i pitanje registracije promjene spola i sl., donošenja novih zakona koji su u nadležnosti entiteta i Brčko Distrikta BiH, usvajanja izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH u pogledu adekvatnog tretiranja krivičnih djela počinjenih iz mržnje...

Najveći problem, kao i kod svih drugih vidova diskriminacije, jeste spremnost konkretnog društva da odbaci stereotipe i predrasude, te da bude tolerantnije prema pojavama koje nisu u skladu sa stavovima većine, ali upravo u tome se ogleda nivo dostignute kulture ljudskih prava

Slijediti primjere iz regije

Prema riječima ombudsmenke Nives Jukić, neophodno je i po uzoru na zakonodavstvo EU, donijeti i niz zakona koji bi omogućili veću inkluziju i ravnopravnost LGBT osoba u društvu, kako u privatnom, tako i u javnom životu BiH. "U tom smislu, potrebno je izvršiti harmonizaciju kaznenog okvira i jasno definirati zločin iz mržnje, budući da je kaznenopravna zaštita temelj za osjećaj sigurnosti pripadnika/ca ove manjinske grupe u društvu. Nadalje, u pogledu promjene spola transrodnih osoba, u BiH ne postoje propisi iz oblasti zdravstva koji bi regulirali medicinske postupke zbog čega pripadnici/ce ove populacije traže pomoć u susjednim zemljama. Smatram da bi BiH na putu EU integracija trebala slijediti primjere iz regije, prevashodno Republike Hrvatske i razmotriti donošenje zakona koji bi regulirali pitanja poput promjene spola i istospolnog životnog partnerstva", kazala je Jukić.

Specijalni izvještaj o položaju LGBT osoba u BiH do kraja 2016.

Institucija ombudsmana za ljudska prava BiH trenutno je zadužena da sačini specijalni izvještaj o položaju prava LGBT osoba u BiH, koji će biti polazna osnova za izradu zakonskih prijedloga kojima se uređuje oblast prava i položaja LGBT osoba i prema riječima naših sugovornica/ka on bi trebao biti objavljen do kraja 2016. godine. "Analizirajući statističke podatke kojima raspolaže Institucija Ombudsmana BiH, a koji ukazuju na porast broja predmeta koji se odnose na diskriminaciju po osnovu spolne orijentacije u periodu od 2009. godine do danas, Institucija ombudsmana je stava da ima potrebe za sačinjavanjem specijalnog izvještaja koji bi detaljno analizirao stanje pristupa pravima LGBT populacije u Bosni i Hercegovini", kazao je ombudsman Mitrović.

Dotičuci se teme istospolnih brakova ombudsmanka Džumhur smatra da je uvijek pitanje da li neku oblast urediti donošenjem novog zakona ili intervencijama u postojećim te da je mnogo faktora za i protiv obje opcije. Pitanje istospolnog braka je problematika koja izaziva kontroverze u bh. društvu. BiH je tradicionalno društvo, pa su pitanja homoseksualnosti, biseksualnosti i transrodnosti još uvijek tabu teme, iako

postoji izvjestan napredak u odnosu na prošlost, kako je već rečeno u uvodu. "Kako je praksa pokazala, iako je vanbračna zajednica zakonom izjednačena sa bračnom zajednicom, to nije bio dovoljan garant kojim se osiguralo uživanje prava partnera/ica iz vanbračne zajednice, posebno u sferi imovinskih prava, stoga smatram da kada se govori o uređenju istospolnih brakova da je bolje donijeti poseban zakon kojim će se urediti partnerska zajednica", smatra Džumhur. Najveći problem, kao i kod svih drugih vidova diskriminacije, jeste spremnost konkretnog društva da odbaci stereotipe i predrasude, te da bude tolerantnije prema pojavama koje nisu u skladu sa stavovima većine, ali upravo u tome se ogleda nivo dostignute kulture ljudskih prava, mišljenja je ombudsmen Mitrović.

Parada ponosa uz prethodnu sigurnosnu procjenu

Javna okupljanja su pravo svakog građanina/ke, ali bezbjednosni aspekti ovog prava i njihov utjecaj na javni red i javni poredak su nametnuli državama da to uredi posebnim zakonom. Javno okupljanje je samo po sebi sigurnosni izazov za svaku državu, s tim što je pojačan u slučaju okupljanja LGBTI osoba (ali i u slučaju naprimjer nogometnih utakmica), s obzirom na tradicionalna poimanja koja su pod značajnim utjecajem i drugih shvaćanja kao što su religijska. No činjenica je da se zakon mora jednako primjenjivati za sve, a država svojim instrumentima treba osigurati primjenu zakona, što je ponovo specifično u okolnostima koje su u BiH, prvenstveno misleći na rascjepkani sigurnosni aparat.

"Prije nego se krene u or-

ganizaciju parade ponosa neophodno je izvršiti detaljnu procjenu rizika i opasnosti od strane nadležnih tijela, kako se ne bi ponovile incidentne situacije iz prošlosti vezane za slične događaje", mišljenja je ombudsmanka Jukić. Sličnog mišljenja je i ombudsman Mitrović koji kaže: "Uspostavljeni sistem društvenih vrijednosti i stepen tolerancije je kod nas takav da je odnos prema drugom u najmanju ruku neutralan, a često i nasilan. To onda proizvodi i ispađe prema različitim grupama koje su u manjini ili prema pojavama koje nisu u skladu sa stavovima većine. Policijske strukture zadužene za održavanje reda imaju prvenstvenu obavezu da reaguju u ovakvim situacijama sudovi imaju mogućnost izricanja težih kazni za kaznena djela počinjena iz mržnje.

U svemu ovome, važno je, dakle, pronaći učinioce ove kategorije kaznenih delikata, posebno radi njihovog odvracanja od budućih napada sličnog karaktera, ali i slanja jasne poruke javnosti da je nasilje prema LGBT populaciji neprihvatljivo." Podizanje svijesti i edukacija društva je neophodna u cilju prihvatanja i razumijevanja drugog i drugačijeg.

"Mi smo u procesu definiranja naših prioriteta u okviru definiranja Strategije djelovanja Institucije ombudsmana za ljudska prava za period 2016 - 2021, u okviru kojeg je već održan godišnji sastanak sa svim uposlenicima/cama u Trebinju od 25. do 28. studenog 2015. godine. Naše prioritete u značajnoj mjeri određuju i žalbe koje zaprimamo od građana/ki, ali i preporuke UN tijela, UPR preporuke, odluke Europskog suda i UN tijela po pojedinačnim žalbama građana/ki, te Reformska agenda vezana za pridruživanje Europskoj uniji. Proces određivanja prioriteta bi bio manjkav bez konsultacija s civilnim društvom, uključujući nevladine organizacije prije svega, ali i akademsku zajednicu, medije i druge", kazala je naša sugovornica Jasminka Džumhur, govoreći na kraju o planovima i aktivnostima Institucije ombudsmana za ljudska prava BiH.

Podizanje svijesti i edukacija društva je neophodna u cilju prihvatanja i razumijevanja drugog i drugačijeg, a činjenica je da Institucija ombudsmana svojim djelovanjem i javnim istupanjem može puno pridonijeti u tom smislu, posebno preporukama i promocijom izvješća široj bh. javnosti.

Nives Jukić

Ljubinko Mitrović

Jasminka Džumhur